

HULTON ARCHIVE / GETTY

Humor antibolxevic

PERE ANTONI PONS

Ho explica Xènia Dyakonova a l'instructiu pròleg de *Cinc cèntims sobre Lenin i altres miniatures de la Revolució*:

igual que la majoria d'intel·lectuals liberals russos, Nadejna Aleksàndrovna Lókhvitskaia (Sant Petersburg, 1872 - París, 1952), Teffi de nom de ploma, va celebrar la Revolució de Febrer del 1917, que va provocar la caiguda del tsar i la instauració del govern provisional, però va sentir decepció, disgust i temor davant la Revolució d'Octubre d'aquell mateix any,

que va portar Lenin i els bolxevics al poder.

Els articles, comentaris humorístics, anècdotes, estampes de carrer, esquetxos i narracions que integren el present recull, escrits entre el 1917 i el 1919 i publicats en diversos diaris i revistes literàries de Sant Petersburg (aleshores Petrograd) i de Moscou, van ser fets per donar sortida al malestar, la impotència i la indignació políticomoral que Teffi sentia davant del que de seguida va veure que seria un règim ineficient, brutal i arbitrari.

Publicades ara per primer cop en català per l'editorial Males Her-

CINC CÈNTIMS SOBRE LENIN...

TEFFI
MALES HERBES
TRAD. D'ALEXANDRA RYBALKO
TOKARENKO
264 PÀG. / 21,50 €

bes, en una traducció d'Alexandra Rybalko Tokarenko que no deu haver estat senzilla pels jocs de paraules, els equívocs còmicament carregats i les referències a una actualitat molt concreta, *Cinc cèntims sobre Lenin* és més interessant com a radiografia viva d'una realitat humana i política que com a obra literària. Amb això no vull dir que no s'hi noti el talent de Teffi. Amb aquesta precisió vivaç i esgarrifosa resumeix l'ambient general de privacions i d'escassetat de menjar que imperava arreu: "Sabeu de què parlem més que cap altra cosa? Dels afusellaments? Dels decrets? Dels pogroms? Dels

anarquistes? No. Parlem del menjar. Erem persones i ens hem convertit en boques". Boníssim.

Contrasentits, ridícul i misèria

Tanmateix, el que fa més interessant el llibre de Teffi és l'oportunitat que ens ofereix de treure el cap en el dia a dia de la incipient Rússia revolucionària. És un dia a dia que, més enllà de les consignes il·lusionants i de l'afany ideològic de crear un món nou, està marcat per la gana, la incomoditat, el fred extrem –no hi ha llenya i la calefacció centralitzada no funciona–, els robatoris violents, les represàlies i els desordres al carrer. Un retret que es pot fer a l'autora, a qui se li nota la nostàlgia per quan la seva vida era benestant, és que, per a molts milions de russos, aquesta ja era la crua realitat abans de la revolució.

Teffi no pretén fer un desmuntatge ideològic de la Rússia bolxevic. Vol mostrar-ne els contrasentits, els absurds, el ridícul i la misèria. Ho fa mitjançant un costumisme crispat i caricaturesc, un pintoresquisme emmarcat dins la gran història, fet tràgic per la gran història. Som als antípodes de George Orwell, sí, però en alguns passatges ja s'hi endevinen les matèries primeres amb què treballarà l'autor de *La granja d'animals* i 1984, com quan Teffi fa exclamar a un personatge: "Quines ganes que hi hagi una llei escrita, la més ferroç, la més cruel, fins i tot simplement estúpida, però d'una estupidesa clara!" Teffi no podia ni imaginar-se fins a quin punt arribaria l'arbitrarietat despòtica i cruel a la Rússia comunista.

Fer riure no només és més difícil que fer plorar sinó que els codis i els trucs de l'humor solen ser menys adaptables a contextos impropis: per això les comèdies solen envellir pitjor que les tragèdies. En aquest sentit, les millors "miniatures" del llibre irradien una vitalitat simpàtica, traspuen una intel·ligència sociopolítica i humana vehiculada amb destresa a través de la comicitat, però la rialla –o el somriure– que provoquen sempre és més racional que visceral. Decebuda i espantada, Teffi va marxar a l'exili el 1919. No va tornar mai més al seu país. ♦♦

Vosaltres, els catalans

JAUME CLARET

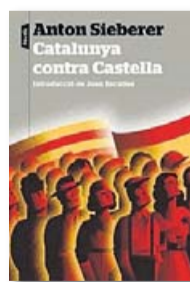
Hi ha llibres que influeixen sense ni saber de la seva existència. Aquest és el cas del volum *Katalonien gegen Kas-*

tilien publicat el 1936 –a redós de l'interès generat per la Guerra Civil– pel lingüista vienès Anton Sieberer (1901-1950), després de dues breus estades a l'estat espanyol –el 1934 recorrent Espanya i el 1935 ja focalitzat a Catalunya– en què va entrevistar-se amb un grapat de personalitats i llegir tot allò que va poder. Malgrat aconseguir un cert ressò, el caos de la postguerra mundial, la discreta carrera del seu autor i l'accidentada vida editorial de

l'original van enfosquir-ne l'origen fins a perdre's la pista i aparèixer anecdòticament. Ara, per primer cop, ens és accessible en català la versió original, acompanyada d'una imprescindible introducció de l'historiador Joan Esculies, on desbrossa el llibre de llegendes interessades i contextualitza correctament una obra que va més enllà de la curiositat erudita.

Un assaig influent

Perquè, com comentàvem al principi, *Catalunya contra Castella* va influir en una sèrie d'autors que van trobar a les seves pàgines elements útils per a les seves interpretacions particulars. Així, el 1943 el poumista Jordi Arquer va publicar-ne a

CATALUNYA CONTRA CASTELLA
ANTON SIEBERER
PÒRTIC
TRAD. RAMON MONTON LARA
330 PÀG. / 18 €

Mèxic una versió esporgada de l'edició francesa, fent seva la caracterització històrico-psicològica dels diferents pobles d'Espanya. D'aquí mateix va pouar Jaume Vicens Vives, que s'hi referiria com "la millor interpretació del moviment catalanista". A *Notícia de Catalunya* ressonen algunes de les caracteritzacions de Sieberer sobre el poble català: el pactisme, la laboriositat, la convivència del seny i la rauxa o la deshabitació a governar.

Però per al lector actual, el principal atractiu no és el seu paper dins de la genealogia d'una certa interpretació de la catalanitat, ni la reconstrucció d'un relat històric influenciat pels intel·lectuals d'Acció Catalana, sinó el presentisme dels seus

apunts. Com passava amb el dietari d'Amadeu Hurtado o els quaderns de Gaziel, sobten els encerts de la penetració analítica de Sieberer i el caràcter circular de moltes de les poèmiques entre Catalunya i Espanya: l'explotació fiscal, el dèficit d'infraestructures, la discrecionalitat funcional, les controvèrsies lingüístiques, els amenaçants centralisme jacobí i independentisme evocador, o la passió catalana pels focs d'encefalls. Per al vienès, "la solució definitiva del problema català dependrà en última instància del grau de bona voluntat del govern espanyol i de la seva comprensió de les reivindicacions catalanes", més possible quan als dos costats vinculen aspiracions socials i nacionals. ♦♦